

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פרשת שמות

יט' טבת תשע"ח

ציאת השבת:

17:30

ירושלים: 17:30

הפטרה: דברי ירמיהו, אשכנזי הכהנים ישרש.
שופטים ב', ה'

ציאת השבת ר"ת 17:50

חילולת הרמב"ם ורבי יעקב אבוחצירא ביום ראשון
גיליון 463

כניסת השבת:

16:15

ירושלים: 16:14

בן ירבה וכן יפרץ

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

תקופה חדשה במצרים: "וַיָּקָם מֶלֶךְ כָּדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדָע אֶת יוֹסֵף". ואמנם רבותינו התלבטו האם היה זה מלך חדש ממש או שנתחדשו גזירותיו. וברש"י: 'אשר לא ידע' – עשה עצמו כאילו לא יודע". האם יתכן שישתכח פועלו העצום של יוסף בכלכלת מצרים? והלא יוסף היה המושביר לכל עם הארץ. בתבונתו הוא קונה את כל הקרקעות של המצרים לטובת אוצרותיו של פרעה, הוא זה שמצליח לקבץ את כל אוצרות תבל למצרים! אלא קם פרעה שאינו מכיר את פרשת יוסף ואחיו, שלא ידע כי הכל מאת ה', גם דרך הגעת יוסף למצרים, והוא פועל מתוך מחשבה של: "הבה נתחכמה לו", ומנסה בכל דרך לענות את עם ישראל. ואולם הכתוב מבשרנו כי כנגד "הבה נתחכמה לו פן ירבה" קורה ההיפך: "וְכַאֲשֶׁר יַעֲשֶׂנוּ אֹתוֹ בֶּן יִרְבֵּה וְכֵן יִפְרֹץ". וברש"י על פי המדרש: "רוח הקודש אומרת כן, אתם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה".

בדרך זו פועל פרעה כנגד לידת מושיען של ישראל. הוא גוזר על המיילדות העבריות, כי בשעת הלידה יראו: "אם בן הוא והמיתן אותו ואם בת היא וחיה". בהמשך מתרחבת גזירתו של פרעה והוא גוזר (שמות א, כב): "ויצו פרעה לכל עמו לאמור: כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו". וברש"י: 'אף עליהם גזר יום שנולד משה אמרו לו אצטגנינו היום נולד מושיען ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל ורואין אנו שסופו ללקות במים לפיכך גזר אותו היום אף על המצרים'.

ואולם עצת ה' היא תקום. לא די שפרעה אינו הורג את משה, מושיען של ישראל, אלא בתו בתיה מצילה אותו ופרעה מגדלו בתוך ביתו כבן! ואם לא די בכך פרעה אפילו משלם לאמו של משה על הנקוה! הוא זה שמשחק עם משה הקטן ומשעשע אותו. אילו היה פרעה מכיר את פרשת יוסף ואחיו, היה יודע שאין עצה ואין תבונה כנגד ה', ובכך היה מונע סבל רב מעצמו ומעמו... לקרוא ולהאמין.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

ויהי יעקב-ואלה שמות

לעולם פרשיות ויהי ושמות המספרות על הירידה למצרים ויציאת מצרים, נקראות בסמוך לתאריך כ' בטבת יום ההילולא של הרמב"ם ושל רבי יעקב אבוחצירא. שני גדולי ישראל אלו שהיו בהפרש של מאות שנים קשורים בארץ ישראל ובמצרים. שמותיהם כשמות שני מנהיגי ישראל בפרשיות: יעקב אבינו היורד עם בני ביתו למצרים ומושה המוציא את בני ישראל ממצרים.

רבנו משה בן מימון

ביום ראשון יחול יום ההילולא של מורנו הרמב"ם, הוא רבי משה בן מימון. רבי משה בן מימון נולד בשנת ד' תתצ"ה (1135 לספה"ו) בעיר קורדובה שבספרד, שבה שימש אביו מימון, כדיין הקהילה. רבותיו של הרמב"ם, היו אביו רבי מימון ורבי יוסף אבן מיגאש. כשהיה הרמב"ם בן עשר נאלצה משפחתו של הרמב"ם לעזוב את קורדובה בעקבות פלישתם של האלמוואדים מצפון אפריקה לספרד, ורדיפתם את היהודים וניסתה להתיישב בפאס שבמרוקו, לאחר מסע נדודים ארוך של הרמב"ם ומשפחתו שארך כעשר שנים, ומשם עברה לארץ ישראל שהייתה שוממה, ולבסוף הגיע הרמב"ם למצרים וישב בה עד יום מותו. שנים רבות התפרנס הרמב"ם, ששימש כמנהיג הדתי של קהילת קהיר, כרופא וכשותף עם אחיו דוד שהיה בעל ספינה וסחר באבנים יקרות, אבל לאחר שאחיו טבע בים עם ספינתו, דבר שגרם לו לאבלות גדולה ודיכאון, נאלץ רבי משה לעסוק ברפואה והיה לאחד הרופאים הטובים בקהיר הרמב"ם התפרנס מיגיע כפיו. בשל מומחיותו הרבה ברפואה, נקרא לשמש כרופא הסולטן, ובילה חלק ניכר מעתותיו בארמון המלוכה, גם נתן מזון להמונים שצבאו על דלתותיו הוא בעצמו מתאר בכתביו את חוסר המנוח שהיה לו בשל כך. מאידך, ראה בסגנון חיים זה, תורה שיש עמה מלאכה. עם כל זאת זכה לכתוב עשרות ספרים שנתפרסמו בכל העולם, ובראשם 'משנה תורה' הוא היד החזקה, ספר ההלכה הבסיסי של עם ישראל.

על פטירתו של הרמב"ם

הרמב"ם חי עד יום מותו במצרים. בארץ ישראל היה רק בביקור קצר בדרכו ממרוקו למצרים. מניין אם כן המסורת שרמב"ם שחי במצרים נקבר בארץ ישראל – ודווקא בטבריה? על פי האגדה – הכל בגלל גמל אחד ... נוסע יהודי מפולין בשם יוסף סופר, הגיע לארץ ישראל באמצע המאה השמונה עשרה, ובמהלך ביקורו תיעד בעברית את אשר ראה ושמע כאן. בין השאר מספר המחבר – הנוסע על אגדת הגמל ששמע מפי אנשי טבריה. וכך מספרת האגדה: "כמה שנים לפני מותו הוא (הרמב"ם) היה מתאווה מאוד ללכת לארץ ישראל. והמלך (מלך מצרים) לא הניח לו לילך.

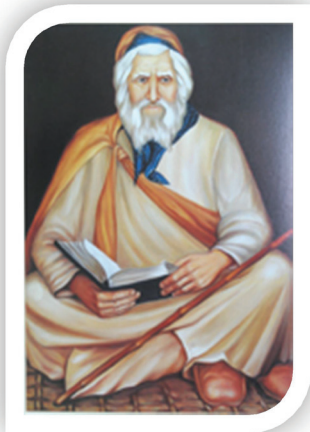
כשבא יום פקודתו למות, קרא לתלמידים שלו וציווה להם ... שאחרי מותו יקחו גמל אחד ויניחו אותו (את גופתו) על הגמל, והגמל ילך למקום שירצה, והתלמידים ילכו עם הגמל. ובמקום שיעמוד הגמל ולא ירצה לזוז משם, שם יקברו אותו. וכך עשו. והלך הגמל מאליו, מבוקר עד ערב, ובא הגמל עד העיר טבריה ועמד במקום אחד סמוך לקברו של רבן יוחנן בן זכאי ולא רצה לזוז משם. וכיוון שראו התלמידים את הנס הגדול הזה, לקחו אותו מן הגמל וקברו אותו שם", יהי רצון שזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

רבי יעקב אבוחצירא

השבוע ביום ראשון נציין את יום ההילולא של מרן אביר יעקב הוא רבי יעקב אבוחצירא, אשר נלב"ע ביום כ' בטבת שנת תר"מ, והוא בן דע' שנים.

רבי יעקב נודע בגדלותו המופלגת בתורה, ובספריו העמוקים. כמו כן נודע כבעל מופת.

במשנתו התורנית התייחס רבי יעקב בעיקר לקבלה, התמקד במיוחד בפירוש על מזמור קיט בתהלים (הפרק הארוך ביותר בתנ"ך) חיבר שני ספרים בהם יש דגש על מזמור זה: אלף בינה ומעגלי צדק.

על אף החשיבות הרבה שראה בלימוד קבלה התנגד ללימוד קבלה בלא לימוד תלמוד, וכך כתב (בהקדמתו לספרו "אלף בינה"): "ובלא התלמוד לא שייך שיגיע אדם לידיעת התורה". כמו כן המליץ על סדר הלימוד אותו למד: "דבתחילה לומד אדם המקרא ואחר כך לומד המשנה ואחר כך לומד הגמרא ואחר כך לומד ההלכות על בוריים ואחר כך העיקר הוא הסוד על אמיתתו" (אלף בינה, הקדמה אות ד).

חיבוריו

פתוחי חותם - פירוש על התורה.

אלף בינה - פירוש על תהלים עם התמקדות במזמור קיט.

יורו משפטיך ליעקב - שו"ת.

מחשוף הלבן - פירוש על התורה מתמקד יותר בהסברים בקבלה.

מעגלי צדק - פירוש על התנ"ך עיקר הספר עוסק במזמור קיט בתהלים.

בגדי השרד - פירוש על דרך הקבלה על הגדה של פסח.

גנוי המלך - ביאור על תחילת ספר בראשית ועל השבת.

שערי תשובה - ביאור המילה "תשובה" בקבלה.

שערי ארוכה - ספר מוסר לימים נוראים ולחודש תשרי.

לבונה זכה - חידושים על התלמוד מסודר לפי פרשות השבוע.

יגל יעקב - פיוטים, של רבי יעקב וצאצאיו.

דורש טוב - שבע עשרה (בגימטריה טוב) דרשות על נושאים שונים.

רבי יעקב אבוחצירא השאיר אחריו ארבעה בנים גדולים מלומדים בתורה: רבי מסעוד, רבי אהרון, רבי אברהם ורבי יצחק. בנו של רבי מסעוד הוא הצדיק המלוב"ן רבי ישראל אבוחצירא שנודע לימים בכינויו 'בבא סאלי'.

רבי יעקב נפטר במצרים בדרכו לארץ ישראל. גם על שעת פטירתו מסופרים נפלאות. קהילות אלכסנדריה הגדולה ודמנהור רבו ביניהם, מי תזכה שמרון יקבר בה. והנה תוך כדי ויכוח, נטלו אנשי אלכסנדריה את הארון בעגלתם והנה פלא, באותו הרגע ירדו גשמי זעף, ואולם כאשר נטלו אנשי דמנהור את הארון והניחוהו בעגלתם כדי להוליכו לבית העלמין המקומי פסקו הגשמים.

הפלא חזר על עצמו חמש פעמים, עד שראו הכל, שמשמים נקבע מקום קבורתו של רבי יעקב בדמנהור, ואכן שם נקבר רבי יעקב. יהי רצון שזכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ימי השובבי"ם

א. שובבי"ם הינו ביטוי המורכב מראשי התיבות של שש פרשיות השבוע הראשונות שבספר שמות: שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו ומשפטים. מונח זה מתייחס לתקופה בה קוראים בתורה את הפרשות הללו. תקופה זו מתחילה כשבועיים אחרי חנוכה ומסתיימת לקראת ראש חודש אדר. בשנה מעוברת תקופה זו מתארכת ונקראת שובבי"ם ת"ת על שם שתי הפרשות הבאות: תרומה ותצווה.

ב. השובבי"ם בקבלה - תקופת השובבי"ם בקבלה נחשבת כמסוגלת מאוד לכפרת עוונות וע"פ הסוד יש לכל שבוע בתקופה השובבי"ם יכולת לתקן עוון מסוים באופן מפורט (תיקון ישישים ריבוא, תיקון נידה, תיקון "גויה", תיקון כעס וגאווה, תיקון כיבוד אב ואם וכו'). לשם כפרה על חטא נדרש על פי הסוד לצום כמות מסוימת של צומות (לדוגמה: על הוצאת זרע לבטלה יש לצום פ"ד תעניות וכו').

ג. ימי השובבי"ם מסוגלים לפדיון התעניות גם בכסף שיינתן לצדקה. את הפדיון לחטא עורכים בתפילת מנחה של השבוע המתאים ובה מוסיפים את תפילת "עננו" של הרש"ש. התפילה מלאה סודות קבליים שבהם מבקש האדם לצרף ולזכך את נפשו מכל סיגיה וחטאיה. במהלך התפילה והתענית תוקעים בשופרות, לומדים תורה ומתוודים על העוונות.

ד. כדי למלא את פ"ד התעניות ממש, נהוג לצום בכל ימי השבוע, ופעמים במהלך תקופת השובבי"ם לצום יומיים רצוף (צום כפול כזה הוא שווה ערך לכ"ז תעניות) - סה"כ פ"ד תעניות (54 משתי הצומות הכפולים ועוד 30 יום בכל השבועות). בודדים בלבד צמים בכל הימים, אולם מרבית הצמים נוהגים להתענות רק בימי שני וחמישי או רק תענית דיבור (כפי שהנהיג הגר"א).

ה. תקופת השובבי"ם בחסידות - בתנועת החסידות נהוג להמעיש בצד המעשי של הצום המחליש, זאת מכיוון שאדם צם יכול ללמוד פחות מחמת חולשתו. במרבית החסידויות נהוג להרבות בשעות הלימוד והתפילה ולהשתדל שלא לדבר בהן כלל. החל מחמש שעות לימוד רצופות רק בימי חמישי (כמו בחסידות ערלוי) ועד לקבלת תעניות בכל הימים והגברת הלימוד.

ו. בין החסידויות הבולטות במנהגי התקופה עד כדי דמיון לחודש אלול, היא חסידות סאטמר וכן חסידות סלונים (שליבה הקודם מיוחסת ההחלטה להמיר את התעניות בלימוד תורה חמש שעות ברציפות, ללא הפסקה באוכל, שתייה או דיבור). ישנם חסידויות שבטלו תעניות אלה מסיבות שונות בעיקר: חולשה ועייפות של התלמידים הממעיינות את איכות הלימוד. ומכל מקום, ראוי בימים אלו להקפיד להרבות בתורה ובמעשים טובים ולהישמר מכל דבר רע כפשוטו וכמודרשו.

לעילוי נשמות אמור רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון, שרה בת שמחה, מרים יהודה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך, ישי הלוי, עוזר בת עישה, תקוה בת עזיזה, אלגרה בת ג'אן, מול בת ענולה, אברהם בן רחל, הראל בן אביגיל, יהודה גלר, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת זוהרה, מיטל מוריה אדרי הי"ו, להחזרת נעדר צה"ל ושבינו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו, לעילוי נשמות: הר"ע יוסף זצוק"ל, הר"מ אליהו זצוק"ל, רבי מסעוד מלול זצ"ל, רבי יצחק שושן זצ"ל, רבי יעקב שושן, הרב שלמה צורף, יונה יונה, סופר מנחם, אליאור קדושים, הרב אברהם צוקרמן, יצחק עמידי, נדיר נחום, ניסים כהן, רובי צעדי, יצחק בן מול מורחז, מרדכי ומשה מורחז, ישראל אברהם נתן, ראובן אלון בן נסיה, יצחק ועמרים אטיאס, ר' חיים אוחננו, לוי יצחק אמדי, אורן מעלים, אליהו טייטל, דוד חלבי, דוד גרוסברג, יואל דללי, עמוס דמרי, סימנטוב משה יהודה, ישראל בן גמרה, רבי דוד הכהן, ישראל בן שושנה, נעים משה, אהרן מורחז, יצחק ושמוחה אילוז, נסים וסליחה שושן, יצחק ולאח אסמרגוט, נדירה שמעון, מנירה לוי, אסתר בת תורא, אסתר חוד, חנה יצחק, ד"ר פנעק, אליהו בת פריחה, תרצה זיטון, אסתר בת זוהרה, אסתר וענבר נחום, מרים ועננו, עזיזה עננים, רות יעקב, חיה רחל לוי, נעמה בת מנודה, לואיזה מדר, זוהרה בת חנה, עליזה כהן, שרה אוליאל, יוכבד ועקני, עישה דהן, בריכה סופן, רותי אגול, סבטלנה בת אולנה, אסתר איבני, כמיהה דדי, ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ו, לע"נ: החייל לירון יהודה, סימנטוב משה יהודה, אוסיף ברום, יוסף כהן, אליהו ומול תורג'מן ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה